

Фінансова спроможність учасника: що враховувати замовнику, встановлюючи вимогу в тендерній документації

Вимоги тендерної документації замовником встановлюються з метою перевірки учасника, його можливостей забезпечити реалізацію закупівлі та виконати вимоги з постачання товарів, надання послуг чи виконання робіт за її результатами. Замовник має впевнитися, що публічні кошти, витрачені на закупівлю, не будуть втрачені через фінансові проблеми в діяльності учасника. Саме для забезпечення цієї мети в чинній редакції [Закону України «Про публічні закупівлі»](#) (далі — Закон, Закон про закупівлі) передбачено такий кваліфікаційний критерій, як «наявність фінансової спроможності, яка підтверджується фінансовою звітністю».

Відповідно до статті 22 Закону в тендерній документації зазначаються кваліфікаційний критерій та спосіб підтвердження відповідності учасників установленим критеріям і вимогам згідно із законодавством.

Таким чином, замовник сам вирішує, який спосіб підтвердження кваліфікаційного критерію встановлювати, у тому числі критерію «наявність фінансової спроможності, яка підтверджується фінансовою звітністю». Цей критерій має орієнтир на документи, що може вимагати замовник, адже в ньому чітко зазначено, що він підтверджується фінансовою звітністю.

Тому встановлений замовником спосіб підтвердження даного кваліфікаційного критерію має відповідати законодавству, а отже, варто проаналізувати нормативні документи, що регулюють фінансову звітність:

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» (далі — Закон № 996);

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (далі — НП(С)БО 1);

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» (далі — НП(С)БО 25);

Порядок подання фінансової звітності, затверджений постановою КМУ від 28.02.2000 № 419.

Закон № 966 визначає, що **фінансова звітність** — це звітність, що містить інформацію про

фінансовий стан та результати діяльності підприємства, яку вони зобов'язані складати на підставі даних бухгалтерського обліку. Для початку слід визначитися із тим, яка фінансова звітність може бути.

Фінансова звітність юридичних осіб

Юридичні особи (*крім банків та бюджетних установ*), які зобов'язані подавати фінансову звітність згідно із законодавством, застосовують форми фінансової звітності, визначені НП(С)БО 1.

Фінансова звітність складається з:

Балансу (Звіту про фінансовий стан) (далі — Баланс) — це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду.

У Балансі відображаються активи, зобов'язання та власний капітал підприємства. У випадках, передбачених нормативно-правовими актами, складається окремий Баланс. З умовами складання окремого Балансу можна ознайомитися в НП(С)БО 1. Особливості складання окремого Балансу спільної діяльності визначаються НП(С)БО або міжнародними стандартами фінансової звітності;

Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (далі — Звіт про фінансові результати) — це звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід.

У Звіті про фінансові результати розкривається інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства за звітний період;

Звіту про рух грошових коштів — це звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів (грошей) протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

У Звіті про рух грошових коштів наводяться дані про рух грошових коштів (грошей) протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;

Звіту про власний капітал — звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

У Звіті про власний капітал розкривається інформація про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. Для забезпечення порівняльного аналізу інформації Звіту про власний капітал підприємства можуть додавати до річного звіту Звіт про власний капітал за попередній рік.

приміток до фінансової звітності — це сукупність показників і пояснень, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансової звітності, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними НП(С)БО або міжнародними стандартами фінансової звітності.

Форма і склад статей фінансової звітності визначаються в додатках 1 і 2 до НП(С)БО 1. Інформація, що підлягає розкриттю, наводиться безпосередньо у фінансових звітах або в примітках до фінансової звітності.

Кожний фінансовий звіт повинен містити дату, станом на яку наведені його показники, або період, який він охоплює. Якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від звітного періоду, то причини й наслідки цього повинні бути розкриті в примітках до фінансової звітності.

Консолідована фінансова звітність

Консолідована фінансова звітність — це фінансова звітність підприємства, яке здійснює контроль, та підприємств, які ним контролюються, як єдиної економічної одиниці.

Підприємства, що контролюють інші підприємства (материнські підприємства), крім фінансових звітів про власні господарські операції, зобов'язані складати та подавати консолідовану фінансову звітність відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Підприємства, що контролюють інші підприємства (крім підприємств, що становлять суспільний інтерес), можуть не подавати консолідованої фінансової звітності, якщо разом із контрольованими підприємствами їхні показники на дату складання річної фінансової звітності не перевищують двох із таких критеріїв:

балансова вартість активів — до 4 млн євро;

чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 8 млн євро;

середня кількість працівників — до 50 осіб.

Об'єднання підприємств, крім власної звітності, складають та подають консолідовану фінансову звітність щодо підприємств, які входять до їх складу, якщо це передбачено установчими документами об'єднань підприємств відповідно до законодавства.

Варто нагадати, що Закон про закупівлі встановлює, що в разі участі об'єднання учасників підтвердження відповідності кваліфікаційним критеріям здійснюється з урахуванням узагальнених об'єднаних показників кожного учасника такого об'єднання на підставі наданої об'єднанням інформації.

До консолідованої фінансової звітності юридичних осіб усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ), які зобов'язані подавати фінансову звітність згідно із законодавством, застосовуються норми НП(С)БО 1.

Скорочена (спрощена) фінансова звітність

Закон № 966 передбачає складання скороченої за показниками фінансової звітності у складі балансу та звіту про фінансові результати для:

мікропідприємств;

малих підприємств;

непідприємницьких товариств;

представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності, крім тих, що зобов'язані скласти фінансову звітність за міжнародними стандартами.

Крім того, скорочену за показниками фінансову звітність ведуть суб'єкти підприємницької діяльності, яким відповідно до законодавства надано дозвіл на ведення спрощеного обліку доходів і витрат.

Мікропідприємствами є підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

балансова вартість активів — до 350 тисяч євро;

чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 700 тисяч євро;

середня кількість працівників — до 10 осіб.

Малими є підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

балансова вартість активів — до 4 мільйонів євро;

чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 8 мільйонів євро;

середня кількість працівників — до 50 осіб.

Новоутворені підприємства під час визначення відповідності вищезазначеним критеріям застосовують показники на дату складання річної фінансової звітності. Якщо підприємство однієї з наведених категорій за показниками річної фінансової звітності протягом двох років поспіль не відповідає наведеним критеріям, воно відноситься до відповідної категорії підприємств. Це означає, що якщо підприємство за результатами діяльності протягом року втратило ознаки відповідності малого та мікропідприємництва, то звітність таким підприємством складається за звітний період, у якому це відбулося. Наступні періоди поточного року підприємство складає звітність відповідно до НП(С)БО 1.

Спрощена фінансова звітність передбачає тільки два документи: Баланс та Звіт про фінансові результати.

Зміст і форму фінансової звітності малого підприємства у складі Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) та порядок її заповнення, а також зміст і форму фінансової звітності мікропідприємства у складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок її заповнення визначає НП(С)БО 25.

Наприклад, у закупівлі UA-2020-06-01-003576-b замовник відхилив учасника за неподання ним Звіту про рух грошових коштів. Проте АМКУ задовольнило скаргу відхиленого учасника на підставі того, що учасник є підприємством, яке за ознаками належить до категорії мікропідприємств та веде спрощений бухгалтерський облік.

Колегія постановила, що такий учасник не складає та не подає Звіт про рух грошових коштів, у зв'язку із чим не надає такий документ у складі своєї тендерної пропозиції як такий, що не передбачений чинним законодавством для учасника закупівлі. На підтвердження фінансової спроможності учасника надано в складі тендерної пропозиції ті документи, які є для учасника документами фінансової звітності.

Враховуючи наведене, тендерна пропозиція учасника-скаржника була неправомірно відхилена замовником з наведеної вище підстави.

Строки складання фінансової звітності

Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік.

Проміжна фінансова звітність складається за результатами першого кварталу, першого

При повному або частковому копіюванні чи цитуванні будь-якої інформації з порталу "Радник у сфері публічних закупівель" ви зобов'язані вказувати джерело інформації (ст. 176 ККУ). Джерело:
<https://radnuk.com.ua/uchast-u-zakupivliakh/praktika-oskarzhennja-uchast-u-zakupivliakh/fiansova-spromozhnist-uchasnyka-shcho-vrakhovuvaty-zamovnyku-vs-tanovliuuchy-vymohu-v-tendernij-dokumentatsij/>

півріччя, дев'яти місяців. Крім того, відповідно до облікової політики підприємства фінансова звітність може складатися за інші періоди.

Проміжну фінансову звітність складають підприємства, які складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за НП(С)БО. Така звітність складається наростаючим підсумком з початку звітного року у складі Балансу та Звіту про фінансові результати.

Наприклад, у закупівлі UA-2020-04-12-000026-b замовник встановив вимогу в тендерній документації надавати учасникам копію Балансу та Звіту про фінансові результати за останній звітний період. Закупівля була оголошена у квітні 2020 року. Один із учасників надав проміжну фінансову звітність за 2020 рік, і замовник його відхилив.

Учасник оскаржив таке рішення замовника і в скарзі зазначив, що «тендерною документацією замовника не визначено, що учасники повинні надати у складі тендерної пропозиції саме річну фінансову звітність та не зазначено конкретний період (квартал, півроку, дев'ять місяців, рік), за який мають бути подані документи, що підтверджують наявність фінансової спроможності.

Відхилений учасник звернув увагу на те, що стаття 13 Закону № 996 містить положення: «Крім того, відповідно до облікової політики підприємства фінансова звітність може складатися за інші періоди». Таким чином у учасників закупівлі UA-2020-04-12-000026-b, в межах вимог тендерної документації замовника в цій закупівлі, було цілком законодавчо визначене право визначати, які саме документи учасник надає у якості підтвердження останнього звітного періоду.

У Законі № 996 та у затверджених формах документів відсутнє визначення терміна «останній»».

Проте АМКУ не задовольнив скаргу учасника саме з підстав того, що звітним періодом для складання фінансової звітності Законом № 996 визначено календарний рік, а отже, для цієї процедури закупівлі останнім звітним періодом є 2019 рік.

До новостворених підприємств законодавством встановлено окремі вимоги щодо строків складання фінансової звітності. Перший звітний період новоствореного підприємства може бути менш як 12 місяців, але не більш як 15 місяців. Тобто **новоутворені підприємства можуть подавати фінансову звітність за період, що обліковується з дня їх реєстрації.**

Терміни подання фінансової звітності

Датою подання фінансової звітності для підприємства вважається день фактичної її передачі за належністю.

Якщо звітність надсилається поштою — дата одержання адресатом звітності, зазначена

на штемпелі підприємства зв'язку, що обслуговує адресата.

Датою подання фінансової звітності в єдиному електронному форматі вважається дата одержання електронного повідомлення про одержання центром збору фінансової звітності такої фінансової звітності.

При цьому під час подання учасником звіту в електронній формі у відповідь йому надсилається дві квитанції: про подання звіту та окремо про перевірку звіту та його приймання.

Платники податку на прибуток у визначених законом випадках подають органам доходів і зборів у порядку, передбаченому Податковим кодексом України для подання податкової декларації, проміжну (I квартал, перше півріччя, дев'ять місяців) та річну фінансову звітність.

Підприємства, які відповідно до Закону № 996 належать до мікропідприємств, та підприємства, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат, подають тільки річну фінансову звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати.

Проміжна фінансова звітність подається не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річна — не пізніше 28 лютого наступного за звітним року.

Об'єднання підприємств, утворені на добровільних засадах, подають консолідовану фінансову звітність, якщо це передбачено установчими документами, щокварталу не пізніше 45 днів після закінчення звітного кварталу та щороку не пізніше 15 квітня наступного за звітним року.

Порядок підписання фінансової звітності

Фінансова звітність підписується керівником (власником) підприємства або уповноваженою особою у визначеному законодавством порядку та бухгалтером або особою, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку підприємства.

У разі якщо бухгалтерський облік підприємства ведеться підприємством, що провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку та / або аудиторської діяльності, фінансову звітність підписують керівник підприємства або уповноважена особа, а також керівник підприємства, що провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку та / або аудиторської діяльності, або уповноважена ним особа. При цьому відповідальність підприємства, що провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку та / або аудиторської діяльності, визначається законом та договором про надання бухгалтерських послуг.

Відповідальність за своєчасне та в повному обсязі подання та оприлюднення фінансової звітності несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів.

Фінансова спроможність фізичної особи — підприємця

Учасник процедури закупівлі / спрощеної закупівлі — це у тому числі фізична особа та фізична особа — підприємець.

Фізична особа — підприємець не складає фінансову звітність у тому порядку, що розглянуто вище, а тому не зможе підтвердити свою фінансову спроможність фінансовою звітністю.

Відповідно до частини 11 статті 26 Закону документи, що не передбачені законодавством для учасників — юридичних, фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб — підприємців, не подаються ними у складі тендерної пропозиції / пропозиції та не вимагаються під час проведення переговорів з учасником (у разі застосування переговорної процедури закупівлі).

Відсутність документів, що не передбачені законодавством для учасників — юридичних, фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб — підприємців, у складі тендерної пропозиції / пропозиції, не може бути підставою для її відхилення замовником.

Враховуючи, що Закон передбачає, що фінансова спроможність підтверджується саме фінансовою звітністю, то замовник може не вимагати від такого учасника підтвердження цього кваліфікаційного критерію.

Водночас тендерна документація може містити іншу інформацію, вимоги щодо наявності якої передбачені законодавством та яку замовник вважає за необхідне включити до тендерної документації.

Таким чином, **замовник може встановити окремі вимоги до учасника, що є фізичною особою — підприємцем. Такі підприємці складають і подають податкові декларації, у яких зазначають обсяг свого оподаткованого доходу.** Саме цей документ може вимагати замовник в тендерній документації для надання учасником — фізичною особою — підприємцем.

Учасники — фізичні особи участь у тендерах майже не беруть, але при необхідності замовник може встановити до них вимогу надавати декларацію про їх доходи.

Окремо слід зауважити, що для фізичних осіб — підприємців відмінні строки подання податкової декларації, що залежить від системи оподаткування, на якій перебуває такий учасник. Це може бути загальна система оподаткування та спрощена. У першому випадку строк подання щорічної податкової декларації про майновий стан і доходи здійснюється протягом 40 днів після закінчення звітного кварталу, а для другого випадку — протягом 60 днів після закінчення звітного року.

Обсяг фінансової спроможності

Закон про закупівлі передбачає, що в разі встановлення кваліфікаційного критерію фінансової спроможності замовник не має права вимагати надання підтвердження обсягу річного доходу (виручки) у розмірі більшому, ніж очікувана вартість предмета закупівлі (пропорційно очікуваній вартості частини предмета закупівлі (лота) в разі поділу предмета закупівель на частини).

Отже, маємо два обмеження:

дохід має бути визначений за рік;

дохід не може бути більше очікуваної вартості предмета закупівлі.

Встановлюючи вимоги в тендерній документації, замовник має зважати на ці обмеження.

Наприклад, у закупівлі UA-2020-06-18-005399-b замовник встановив, що учасник повинен надати підтвердження обсягу доходу в розмірі 100 % від очікуваної вартості у сукупності за останні три роки. Слід зауважити, що очікувана вартість даної закупівлі становила 12 579 387 250,00 грн!

Проте АМКУ не визнав дискримінацією умову про обсяг доходу в розмірі 100 % від очікуваної вартості, оскільки вона відповідає вимогам Закону. Водночас АМКУ постановив, що порушенням є вимога про обсяг доходу за останні три роки.

У рішенні Колегія зазначила: *«Законом передбачено, що замовник не має права вимагати надання підтвердження обсягу річного доходу (виручки) у розмірі більшому, ніж очікувана вартість предмета закупівлі. Разом з тим зазначена вище умова тендерної документації не відповідає вимогам частини 3 статті 16 Закону».*

Схоже рішення щодо обсягу доходу і в закупівлі UA-2020-09-11-002859-a. Замовник встановив вимогу надати учасникам підтвердження обсягу їхнього доходу в розмірі 90 % від очікуваної вартості, яка при цьому становить 2 288 933 035,00 грн.

У своєму рішенні Колегія досить чітко зазначила, що *«Відповідно до частини 3 статті 16 Закону у разі встановлення кваліфікаційного критерію фінансової спроможності замовник не має права вимагати надання підтвердження обсягу річного доходу (виручки) у розмірі більшому, ніж очікувана вартість предмета закупівлі (пропорційно очікуваній вартості частини предмета закупівлі (лота) в разі поділу предмета закупівель на частини). Враховуючи викладене, встановивши наведену умову тендерної документації, замовник не порушив вимогу Закону, у зв'язку з чим відсутні підстави для задоволення скарги в цій частині».*

Таким чином, встановлюючи вимоги в тендерній документації щодо способу підтвердження кваліфікаційного критерію «наявність фінансової спроможності, яка підтверджується фінансовою звітністю», замовнику рекомендовано зазначати:

документ з переліку фінансової звітності, що надається для підтвердження;

період, за який має бути надана фінансова звітність;

обсяг доходу, що має підтверджувати фінансова звітність учасника у співвідношенні до очікуваної вартості;

умови надання таких документів окремими категоріями учасників, для яких передбачено особливі умови складання фінансової звітності (спрощена звітність, ФОП);

окремі вимоги щодо подання фінансової звітності (наявність відміток, підписів тощо).

Ностанок наведемо приклад*:

«Учасник повинен надати фінансову звітність, що передбачена для його виду діяльності, яка підтвердить, що обсяг річного доходу (виручки) учасника не менше ніж очікувана вартість предмета закупівлі (або ___ % від очікуваної вартості).

Юридичні особи подають баланс та звіт про фінансові результати. Фізичні особи та фізичні особи підприємці документи для підтвердження наявності фінансової спроможності не подають.

Звітність подається за останній звітний період, тобто за ____ рік. Новоутворені підприємства подають фінансову звітність за період, що обліковується з дня їх реєстрації відповідно до вимог законодавства

Учасник має підтвердити, що фінансова звітність була прийнята центром збору фінансової звітності і надати квитанцію про перевірку звіту та його приймання (квитанція № 2). Якщо звітність подавалася не через електронний ресурс, то учасник надає відповідний документ чи звітність з відміткою, що підтверджує її прийняття».

**Приклад є виключно орієнтовний і носить інформативний характер.*

Більше стосовно кваліфікаційного критерію «фінансова спроможність» читайте на порталі RADNUK.COM.UA у статті **«Фінансова спроможність. Межі допустимого»**.

При повному або частковому копіюванні чи цитуванні будь-якої інформації з порталу "Радник у сфері публічних закупівель" ви зобов'язані вказувати джерело інформації (ст. 176 ККУ). Джерело:

<https://radnuk.com.ua/uchast-u-zakupivliakh/praktika-oskarzhennja-uchast-u-zakupivliakh/finansova-spromozhnist-uchasnyka-shcho-vrakhovuvaty-zamovnyku-vs-tanovliuuchy-vymohu-v-tendernij-dokumentatsij/>